

การพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม Development of Potential for Educational Quality Management of Local Government Administration Organizations, Maha Sarakham Province

สมเจตน์ ภูศรี¹ รังสรรค์ สิงห์เลิศ² ชาตรี ศิริสวัสดิ์³ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอำพร⁴

Somjet Phusri,¹ Rungsan Singhalert,² Chatri Sirisawat,³ and Saowalak Kosolkiti-amporn⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ **ประการแรก** เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคาม **ประการที่สอง** ปัจจัยที่ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งประสบความสำเร็จ **ประการที่สาม** แนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในจังหวัดมหาสารคาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 131 แห่งจากทุก อบต. ในจังหวัดมหาสารคาม ตลอดจนการจัดเวทีประชุมสัมมนากลุ่มใหญ่ทุก อบต. และ การจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อยเฉพาะ อบต. ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการได้ดี (Good practice) จำนวน 11 แห่ง 3 ครั้ง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสรุปการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ที่มาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปัจจุบัน มาจาก 4 แหล่ง คือ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งขึ้นเอง 2) ถ่ายโอนมาจากกรมการพัฒนาชุมชน 3) ถ่ายโอนมาจากกรมการศาสนา และ 4) ถ่ายโอนมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รูปแบบการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นายกององค์การบริหารส่วนตำบลได้มอบนโยบายต่อปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และนักวิชาการศึกษาดำเนินการ นักวิชาการศึกษามีหน้าที่ดูแลให้กระบวนการเรียนการสอนขับเคลื่อนไปได้ ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก (ผด.ด.) ทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติการสอน อบรม เลี้ยงดูเด็กภายในศูนย์ฯ

สภาพปัญหาของการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการจัดการศึกษา ยังขาดแผนการเรียนการสอนที่มีมาตรฐาน **บทบาทการทำงานของครู** ไม่มีกรณีศึกษา ติดตามผลการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ สื่อที่ อบต. จัดให้ไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก ไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนของครู **ด้านอาคารสถานที่** ห้องน้ำไม่ถูกสุขลักษณะ อาคารไม่แข็งแรง ไม่ได้มาตรฐาน ห้องนอนคับแคบเกินไป **ด้านการบริการ** การรับส่งเด็กไม่สะดวก อาหารเสริมไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐาน นม

¹ Ed.D. (Educational Management) รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ และอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² ศษ.ด. (ประชากรศึกษา) อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ ศศ.ด. (พัฒนศาสตร์) อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

และอาหารเสริมส่งล่าช้า **ด้านบุคลากร** การสรรหาครูผด. ที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ผู้ที่มีคุณวุฒิด้าน การศึกษาปฐมวัยหาได้ยากครู ผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ มีคุณวุฒิปริญญาตรีสาขาวิชาอื่น **ด้านงบประมาณ** มีความคิดเห็นขัดแย้งกันระหว่างผู้บริหารกับสภาองค์กร การบริหารส่วนตำบล สภาฯ ไม่ค่อยสนับสนุนในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก งบประมาณจากส่วนกลางมาล่าช้า**ด้านการบริหารจัดการ** ในบางพื้นที่มีปัญหาการแย่งดีระหว่างโรงเรียนประถมศึกษากับองค์กรการบริหารส่วนตำบลบางศูนย์ฯ ขึ้นตรงกับการเมืองท้องถิ่นมากเกินไป

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งประสบความสำเร็จในการพัฒนาต่างๆ ด้านมีสาเหตุหลักมาจากความเอาใจใส่ เห็นความสำคัญ ทุ่มเท มุ่งมั่น จริงจังของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างดี

แนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีดังนี้ ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กศึกษาต่อถึงระดับปริญญาตรี วิชาเอกปฐมวัย เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เช่น เป็นคณะกรรมการศูนย์ฯ สถานีอนามัย โรงเรียนในพื้นที่ และส่วนราชการต่างๆ เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์ฯ จัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน อย่างเพียงพอและเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ มีรถรับส่งบริการเด็กอย่างเพียงพอ เด็กได้รับประทานอาหารและดื่มนมทุกวัน ซ่อมแซม ปรับปรุงศูนย์ฯ ให้มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัย มีรั้วรอบขอบชิด ห้องนอนมีมุ้งลวด ห้องน้ำ ห้องครัวสะอาดมีการตรวจสอบวัสดุ อุปกรณ์และของเล่นสนาม จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง สำรองความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็ก เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง สร้างความเข้าใจให้ผู้บริหาร อบต.ปลัดอบต. เจ้าหน้าที่ และสภา อบต.เห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะช่วยให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างราบรื่น

คำสำคัญ : การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา องค์ประกอบส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

The purpose of this research was to study current conditions and problems regarding educational quality management of child care centers under Sub-district Administration Organizations in Maha Sarakham Province, factors contributing to success of these child care centers, and guidelines for developing potential for educational quality management of the centers. Data were collected through interviews of concerned officials from 131 child care centers representing every sub-district administration organization in Maha Sarakham, organizing a general workshop seminar in each sub-district, and conducting three small-group forums for 11 sub-districts with child care centers having good practice in educational quality management

Findings of the study were as follow :

Child care centers under Sub-district or Local Administration Organizations (LAO) of Maha Sarakham were among one of the following four types of origins : centers established by each local administration organization itself, those transferred from Community Development Department, those transferred from Religious Affairs Department, and those transferred from the Office of Basic Education Service Area. Management of child care centers follows the following line of administration : policies

delegated by Chairman of each local administration organization to be implemented by sub-district chief and supervised or monitored by academic officials, while teachers or caretakers are in charge of teaching and caretaking in each center.

With regard to current problems in educational management of LAO child care centers, the study revealed the following : these child care centers lacked lesson plans meeting standard requirements; there were no supervision of teachers and systematic evaluation of teaching and learning; and available teaching aids or instructional materials were not relevant to children's needs and teachers' instructional activities. Regarding buildings and facilities, it was found that buildings, bedrooms and restrooms did not meet sanitary standard requirements. With reference to services, transportation for children was not convenient and comfortable, supplementary foods did not meet quality standards and they were usually delivered late. In terms of personnel, it was found that most teachers or caretakers were without early childhood education degrees because recruitments of new qualified teachers or caretakers with these degrees from local areas were usually difficult. With regard to budgeting, the study revealed that there were conflicts between administrators of local or sub-district administration organizations and sub-district administration council: sub-district administration councils not enthusiastically supporting development of child care centers, and late arrival of budgets. Regarding administration and management, it was found that there were conflicts between elementary schools and some child care centers under sub-district administration organizations in recruiting new children into their programs, due to the centers' strong affiliation with local politicians.

The study revealed the following key factors, demonstrated by sub-district administrators, that contributed to success in every aspect of some child care centers : attentiveness, importance recognition, devotion, determination, and good vision in educational development.

With regard to guidelines for developing potential for educational quality management of childcare centers, the study offered the following suggestions : Teachers or caretakers should be encouraged and supported in continuing their study in bachelor's degree programs in early childhood education; The centers should involve community in management: giving opportunity to serve as committee members; letting local health offices , schools, and other government units get involved in center development; Sufficient appropriate teaching aids or instructional materials should be provided; Convenient transportation should be sufficiently provided; Daily supplementary foods should be made available; Child care centers should be renovated to ensure pleasant surroundings with good security : strong fencing, mosquito screens, clean restrooms and kitchen areas, safety checking of playground equipment, supplementary activities organized for real-life learning, survey of parents' satisfaction for improvement; Raising awareness and recognition of childcare development among sub-district administrators, sub-district administration chiefs, other officials and sub-district administration council members to ensure approval of appropriate budget allocation for center development.

Keywords : Development of Child Care Centers, Educational Quality Management, Local Administration Organization, Sub-District Administration Organization.

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ปกครอง และบริหารงานท้องถิ่นของตนเอง องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ได้จัดตั้งขึ้นมาหลังสุด มีอำนาจในการปกครองตนเองมีความเป็นอิสระในการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ (วิวัฒน์ ศรีแก้ว. 2546 : 1-12)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2542 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการบริหาร และการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในมาตรา 41 ความว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น” รวมทั้งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะไว้ในหมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะในมาตรา 16 ให้เทศบาลเมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการศึกษา และหมวด 4 แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาตรา 40 (2) ได้กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งจะต้องพิจารณาจากรายได้และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจำนวนประชากร ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ตลอดจนคุณภาพในการให้บริการที่ประชาชนจะได้รับทั้งนี้ต้องไม่เกินระยะเวลาสิบปี

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ยังคงมีคำถามจากสังคมว่า โรงเรียนภายใต้การดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลิตเยาวชนได้อย่างมีคุณภาพอยู่หรือดั่งเช่นการจัดการศึกษาในระดับอนุบาล 3 ขวบ ของอบต. ระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาของเทศบาล เป็นต้น การจัดการศึกษาดังกล่าวยังอยู่ในลักษณะเป็นเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนาอยู่หรือไม่ (พระธรรมปิฎก ประยุทธ์ ปยุตโต. 2541)

ในยุคปัจจุบันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญกับท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ประกอบกับนโยบายของรัฐบาล ที่ให้ความสำคัญกับท้องถิ่นในการพัฒนาด้านต่างๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา คณะผู้วิจัยจึงอยากทราบว่าการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม มีสภาพปัจจุบันปัญหาเป็นอย่างไร ตลอดจนจนแนวทางการพัฒนาโดยการสร้างรูปแบบในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา เฉพาะศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในการดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จัดเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาสังคมในทุกด้านต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการบริหารจัดการคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาเรียนรู้ปัจจัยที่ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งประสบความสำเร็จในการพัฒนา
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยศึกษาภายใต้ขอบเขต ดังนี้

1. หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of analysis) คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

2. ประชากรเป้าหมายที่ศึกษา ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคาม 131 แห่ง
3. ระยะเวลาในการวิจัย เดือนตุลาคม 2549 - เดือนกันยายน 2550

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย ในการศึกษาวิจัยเพื่อตอบคำถามการวิจัย มีดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ศึกษาจากองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 131 องค์การ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 และ 3 ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) เฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล 11 แห่ง ที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในขั้นดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ หรือคณะผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 รายการสัมภาษณ์ด้านสภาพปัจจุบันปัญหาของการบริหารจัดการคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคาม ปัจจัยที่ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งประสบความสำเร็จ และแนวทางในการพัฒนาพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและกระบวนการทำงาน ดังนี้

1. ประสานงานกับปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล

2. นัดเวลาที่ที่จะสัมภาษณ์โดยมอบแบบสัมภาษณ์และข้อคำถามในการสัมภาษณ์ให้ศึกษามาก่อนล่วงหน้าโดยนัดวัน เวลา สถานที่ที่จะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า

3. ดำเนินการสัมภาษณ์โดยคณะผู้วิจัย ณ สถานที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของทุก อบต. ตลอดจนเยี่ยมชมองค์การบริหารส่วนตำบล โดยพบกับคณะผู้บริหาร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายพร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในทุกๆ ประเด็นที่ต้องการทราบเพิ่มเติม

4. หลังจากที่ได้คณะผู้วิจัยออกเก็บรวบรวมข้อมูล และพบปะผู้ที่เกี่ยวข้องจนครบทั้ง 131 อบต. แล้ว คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ในเบื้องต้น

5. คณะผู้วิจัยทำหนังสือเรียนเชิญนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการศึกษา และครูผู้ดูแลเด็กเล็ก อบต. ละ 2 คน รวมเป็น อบต. ละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 655 คน ให้เดินทางมาร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการบริหารจัดการคุณภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคาม ปัจจัยที่ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งประสบความสำเร็จ และแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม เป็นเวลา 1 วัน ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากทุก อบต. ในเขตจังหวัดมหาสารคาม ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านต่างๆ ระหว่างกันและกัน ซึ่งจะมีทั้งกลุ่มที่ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ดีแล้วจนสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีได้ และกลุ่มที่ดำเนินการได้ยังไม่ค่อยดีนัก จากการจัดประชุมสัมมนาดังกล่าวทำให้คณะผู้วิจัยได้ข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้เพิ่มเติมขึ้น

6. เมื่อได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกเพียงพอจากการจัดประชุมสัมมนาแล้ว คณะผู้วิจัยได้คัดเลือก อบต. ที่มีความสามารถในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ดี จำนวน 11 อบต. เป็นตัวแทนเข้าร่วมประชุมสัมมนาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาสารคาม โดยเชิญนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการศึกษา และครู ผู้ดูแลเด็กเล็ก อบต. ละ 3 คน รวมเป็น อบต. ละ 6 คน รวมทั้งสิ้น 66 คน ให้เดินทางมาร่วมประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ ปัจจัยที่ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บางแห่งประสบความสำเร็จ และแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม เป็นเวลา 1 วัน ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งเป็นการสัมมนาเชิงปฏิบัติการที่เน้นหนักไปในเรื่องการเสาะแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะลึก

7. หลังจากทำการวิเคราะห์และสรุปข้อมูลเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กแล้ว คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โครงสร้างรูปแบบในการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อนำมาสู่การพิจารณาในที่ประชุม ในครั้งที่ 3 ให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการศึกษา และครูผู้ดูแลเด็กเล็ก กลุ่มเดิม 66 คน ให้เดินทาง มาร่วมประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ แนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม เป็นเวลา 1 วัน ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งเป็นการสัมมนาเชิงปฏิบัติการที่เน้นหนักไปในเรื่องการเสาะแสวงหาคำตอบในวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยในครั้งนี้คือการสร้างรูปแบบเกี่ยวกับการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลคณะผู้วิจัยใช้การประชุม สรุปวิเคราะห์ เนื้อหา (Content analysis) ในประเด็นต่างๆ ครั้งแล้ว ครั้งเล่าตามกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งทำหลายครั้ง หลายสถานที่ ที่มีการออกไปพบปะกลุ่มตัวอย่างที่ศูนย์พัฒนา

เด็กเล็ก ตาม อบต. ต่างๆ และการเชิญกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องมาประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งจะใช้การสรุปข้อมูลทุกๆ ครั้งของการสัมมนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

1. ที่มาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปัจจุบันมาจาก 4 แหล่ง คือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์การบริหารส่วนตำบล จัดตั้งขึ้นเอง การถ่ายโอนมาจากกรมการพัฒนาชุมชน การถ่ายโอนมาจากกรมการศาสนา และการถ่ายโอนมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2. รูปแบบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้มอบนโยบายมายังปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำนโยบายมานักวิชาการศึกษาไปดำเนินการ นักวิชาการศึกษามีหน้าที่ดูแลให้กระบวนการเรียน การสอนขับเคลื่อนไปได้ คอยให้คำปรึกษา ดูแล ทั้งในส่วนของคณะกรรมการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก และติดตามประเมิน ส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลใดที่ยังไม่มีนักวิชาการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นๆ จะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่งที่อยู่ ณ อบต. เป็นผู้รับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นมาแทนตำแหน่งนักวิชาการศึกษา ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก (ผดด.) จะทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติการในการสอน อบรม เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยภายในศูนย์ฯ

3. สภาพปัญหาของการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ประมวลผลสรุปปัญหาที่พบทั้งหมดโดยภาพรวม ได้ดังนี้

3.1 ด้านการศึกษา ยังขาดแผนการเรียนการสอนที่มีมาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติ และบทบาทการทำงานของครูยังคงไม่เข้าใจชัดเจนเพราะแต่ละศูนย์ฯ จะดำเนินการเองไม่เป็นแนวทาง เดียวกันทั้งจังหวัด วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ เช่น กระดาษ ปากกา ดินสอ ของเด็กเล่น เอกสารด้านวิชาการไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสม

ไม่ได้มีการแยกอายุเด็ก ในการจัดห้องเรียน เรียนร่วมกัน หลายกลุ่มอายุ ทำให้ดูแลยาก การจัดประสบการณ์ในการ พัฒนาเด็กไม่หลากหลาย และไม่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ให้ครบทุกด้านไม่มีมุมประสบการณ์ที่มีอุปกรณ์ที่มากพอ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กไม่มีกรณีศึกษา ติดตามผลการ จัดการเรียนการสอนของผู้ดูแลเด็กอย่างเป็นระบบ สื่อที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางแห่งจัดให้ไม่ตรงกับความต้องการของเด็กและไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียน การสอนของครูผู้ปกครองอยากให้บุตรหลานอ่านออกเขียนได้ เมื่อมาเรียนที่ศูนย์ฯ ซึ่งเป็นความต้องการที่ไม่เป็นไปตาม หลักวิชาการในการสอนเด็กเล็ก ทำให้ครูผู้สอนลำบากใจ เนื่องจากผู้ปกครอง ยังไม่เข้าใจในด้านการพัฒนาศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก ผู้ปกครองมีความต้องการให้ครูที่เลี้ยงสอนหนังสือ

3.2 ด้านสถานที่บางแห่งห้องน้ำไม่ถูกสุขลักษณะ ไม่เหมาะสมกับเด็กเล็ก เวลาเด็กเดินเข้าห้องน้ำอาจจะเกิด อุบัติเหตุได้ ไม่มีราวให้เด็กจับเวลาเข้าห้องน้ำ อาคารสถานที่ ไม่แข็งแรงไม่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรม เช่น มีสระน้ำ ที่เผาขยะอยู่ใกล้ๆ สถานที่แออัด ไม่มีรั้วไม่สะอาด เป็นต้น อาคารสถานที่ไม่เป็นสัดส่วน ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากขาดงบประมาณในการก่อสร้างและปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ ห้องนอนเด็กเล็กเกินไป

3.3 ด้านการบริการบางแห่ง การรับส่งเด็ก การ บริการให้ชุมชนไม่สะดวกเท่าที่ควรอาหารเสริมไม่มีคุณภาพ เท่าที่ควร การปล่อยเด็กกลับบ้านก่อนผู้ปกครองเลิกงาน เป็นภาระต้องมารับลูกในเวลาทำงาน การรับเด็กต่ำกว่าเกณฑ์ เป็นปัญหาในการสอน ต้องเสียเวลามากดูแลเด็กๆ ที่ร้องไห้ งอแง นม และอาหารเสริมมาล่าช้า อาหารกลางวันทำซ้ำๆ อย่างเดิมเกือบทุกวันเด็กไม่ชอบ

3.4 ด้านบุคลากร การสรรหาบุคลากรที่มี คุณสมบัติตรงตามความต้องการทุกอย่าง เช่น มีภูมิสำเนาใน พื้นที่ คุณวุฒิตรงตามลักษณะงาน (เอกปฐมวัย) ทำให้ทำได้ ค่อนข้างยาก ผู้ดูแลเด็กบางคน ยังบกพร่องในการปฏิบัติ หน้าที่ ไม่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง บุคลากรบางส่วน ขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่จบปริญญาตรี เอกการศึกษาปฐมวัย ไม่เข้าใจการเขียน แผนการจัด

ประสบการณ์ ครู ผดต. ไม่ได้รับการส่งเสริมด้านการ ศึกษาต่อ เพราะไม่มีงบประมาณสนับสนุน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่ง มีเด็กมาก ครูผู้ดูแลไม่เพียงพอ อัตราส่วนระหว่าง ครู 1 คน ต่อเด็ก 20 คน มากเกินไปสำหรับการส่งเสริมพัฒนาการของ เด็กเล็กบางแห่ง ผู้ประกอบอาหารจัดทำอาหารไม่ถูกต้อง ตามหลักโภชนาการ ไม่ถูกสุขลักษณะ ไม่อร่อย ผู้ดูแล เด็กเล็กไม่มีความมั่นใจในโอกาสความก้าวหน้าของตน ไม่มี กำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดเกณฑ์การประเมินครูที่เลี้ยง เพื่อทำงานต่อไปงบประมาณตัดไปไม่สามารถเปิดกรอบรับ ตำแหน่งนักวิชาการศึกษาเข้าทำงานที่องค์การบริหารส่วน ตำบลได้ ครูผู้ดูแลเด็กเป็นกังวล ในการต่อสัญญาจ้างตาม ภารกิจ

3.5 ด้านงบประมาณ การจัดหางบประมาณ บางห้องที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกันระหว่าง ผู้บริหารกับสภา องค์การบริหารส่วนตำบลทำให้การจัดหางบประมาณ ไม่เป็น ไปตามวัตถุประสงค์ของผู้บริหาร

3.6 ด้านการบริหารจัดการในบางพื้นที่มีปัญหา การแย่งดีระหว่างโรงเรียนประถมศึกษากับองค์การบริหาร ส่วนตำบลขาดการประเมินและติดตามผลจากฝ่ายบริหารของ องค์การบริหารส่วนตำบล ความมั่นคงของศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กบางแห่งขึ้นตรงกับการเมืองท้องถิ่นมาก จำนวนนักเรียนที่ แจ็งความประสงค์จะมาเรียนไม่ตรงกับจำนวนนักเรียนที่มา เรียนจริง บางแห่งขาดการสนับสนุนจากชุมชนการปิด-เปิด ภาคเรียนในแต่ละ องค์การบริหารส่วนตำบล ไม่เป็นไปใน แนวทางเดียวกัน ศูนย์ฯ วดบางแห่ง ผู้บริหารศูนย์ฯ เดิม (เจ้าอาวาสวัด) ยังไม่มอบอำนาจการบริหารจัดการให้กับ องค์การบริหารส่วนตำบล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2

สาเหตุที่ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งประสบ ความสำเร็จนั้น คือ

1. การพัฒนาด้านบุคลากร ครูที่เลี้ยงมีความรู้ความ สามารถในวิชาชีพสาขาการศึกษาปฐมวัย ในการให้ความรู้แก่ เด็กปฐมวัย มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม มี ความรู้ด้านการศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางในการบริหาร จัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก บุคลากรใน

ศูนย์ (ครู ผดต.) มีความรู้ความสามารถในการทำงาน มีการเพิ่มประสิทธิภาพครูที่เลี้ยง โดยมีการอบรมอย่างต่อเนื่อง จัดสรรงบประมาณในการส่งไปอบรม ทัศนศึกษาดูงานทุกปี

2. การพัฒนาด้านการศึกษาและสื่อการเรียนการสอน มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยของเด็กอย่างเพียงพอ มีการจัดหาวัสดุสำนักงานของศูนย์เด็กให้เพียงพอ การจัดหาวัสดุ การเรียนการสอนสำหรับเด็กมีการสอบถามความคิดเห็นของผู้ดูแลเด็ก

3. การพัฒนาด้านสถานที่ศูนย์ฯอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นไปตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น ห้องน้ำ อาคารสถานที่ ห้องนอน และจัดสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม อาคารสถานที่มั่นคง ถาวร เพียงพอสำหรับเด็ก

4. การพัฒนาด้านการบริการ มีรถรับส่ง บริการเด็ก ผู้ปกครองและชุมชน ให้เหมาะสม มีการอบรมด้านการให้บริการอยู่เสมอ เพื่อเพิ่มความสะดวกและปลอดภัย

5. การพัฒนาด้านโภชนาการเด็กได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายครบหมวดหมู่ได้เต็มทุกวัน

6. การพัฒนาด้านความปลอดภัยของเด็ก มีรั้วรอบขอบชิด ห้องนอนมีมุ้งลวดห้องน้ำ ห้องครัวสะอาด

7. การพัฒนาด้านงบประมาณ ได้รับงบประมาณที่เพียงพอต่อการก่อสร้าง ปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการซ่อมแซม อาคารสถานที่ สนามเด็กเล่น ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดงบประมาณสนับสนุนด้านสื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่ มีการต่อเติมให้มีความมั่นคงและเหมาะสม มีคุณภาพ นักวิชาการศึกษาคำความเข้าใจและประสานงานกับสภา ในการจัดทำงบประมาณ

8. การพัฒนาด้านความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรการบริหารส่วนตำบลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีโครงการเยี่ยมบ้าน เพื่อรับทราบปัญหาของการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่เลี้ยง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสนับสนุนศูนย์ฯ สถานีอนามัย โรงเรียนในพื้นที่ และส่วนราชการต่างๆ มีส่วนร่วมในการให้ความรู้ชี้แนะแนวทางการพัฒนาศูนย์ฯ เป็นประจำ

9. การพัฒนาด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการประเมินคุณภาพ ศูนย์เด็กแบบต่อเนื่องโดย

เจ้าหน้าที่ของ อบต. คณะกรรมการศูนย์ฯ ผู้ดูแลเด็ก เจ้าหน้าที่ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัย

10. การมองเห็นความสำคัญของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การมีวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาการศึกษา ความเอาใจใส่ ห่วงเทม่งมั่น จริงจังของนายก อบต.

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3

แนวทางในการพัฒนา

1. ด้านสถานที่ ควรปรับปรุงด้าน อาคาร ห้องน้ำ ห้องครัว ให้เหมาะสมควรมีการจัดสรรงบประมาณ ในการพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมในศูนย์ฯ

2. ด้านการศึกษา และสื่อการเรียนการสอน ควรมีวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เหมาะสมกับวัยของเด็ก และเพียงพอกับจำนวนเด็ก มุ่งเน้นให้ครูผู้ดูแลเด็กเล็กได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อที่จะนำไปพัฒนาเด็ก ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้กับเด็กควรจัดซื้ออุปกรณ์วัสดุสำนักงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เพียงพอ

3. ด้านบุคลากร ควรเน้นให้ครูผู้ดูแลเด็กจบการศึกษาระดับปริญญาตรี เอกปฐมวัย และมีงบประมาณสนับสนุนให้ครูไปศึกษาต่อระดับปริญญาตรี เอกปฐมวัย จนจบปริญญาตรีทุกคนควรมีการพัฒนาศักยภาพของครูผู้ดูแลเด็กเล็กให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ในหน้าที่ควรหาผู้ดูแลเด็กที่มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตัวเองให้มีสมรรถภาพ ในการจัดการเรียนการสอนให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ควรมีการจัดส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในศูนย์ฯ ควรหาทางบรรจุครูผู้ดูแลเด็กเป็นข้าราชการประจำของรัฐ และมีค่าตอบแทนตามวุฒิการศึกษา

4. ด้านการบริหารจัดการ ควรมีการบรรจุแผนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ลงในแผนพัฒนา 3 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีความรู้ในการ

พัฒนาเด็กปฐมวัยมาเป็นผู้บริหารศูนย์ฯ ควรมีการระดมทุนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น ทำผ้าป่าสามัคคี มอบให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมกับชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการศูนย์ฯ และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบบทบาท ความรับผิดชอบที่มีต่อศูนย์ฯ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง พร้อมรับฟังความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรคนำไปสู่การแก้ไขต่อไปควรมีการติดตามประเมินผลตามแผนที่วางไว้แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการใช้แผนพัฒนาศูนย์ฯ มีการนิเทศติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาศักยภาพ มีเกณฑ์การประเมินรูปแบบเดียวกันควรมีการรายงานผลการปฏิบัติงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบและนำเสนอผลการประเมินต่อผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำผล มาปรับปรุงแก้ไข

5. ด้านงบประมาณ ควรมีการเพิ่มค่าตอบแทนให้ครูพี่เลี้ยง เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติ หน้าที่ของบุคลากรในศูนย์ฯ ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ งบกิจกรรม งบเพิ่มประสิทธิภาพ บุคลากร งบซ่อมแซมบำรุงอาคารสถานที่ งบสื่อการเรียนการสอน ฯลฯ ซึ่งบุคคลที่มีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้งบประมาณประสบความสำเร็จ คือ ผู้บริหารท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับเด็ก นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลต้องมีวิสัยทัศน์ด้านการจัดการศึกษาให้มากขึ้น

6. ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนควรมีการประชุมผู้ปกครอง แนะนำแนววิธีการจัดการเรียนการสอนให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาของการบริหารจัดการคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคามที่พบว่าส่วนใหญ่ยังคงมีปัญหาในหลายๆ ด้าน ทั้งด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านงบประมาณ ด้านการบริการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการศึกษา สื่อการเรียนการสอน ฯลฯ แต่ก็มีบาง อบต. สามารถพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างน่าพอใจ มีทุกสิ่งทุกอย่างสมบูรณ์ครบครันเช่นตัวอาคารสถานที่สวยงาม

เพียงพอ สะดวกสบาย น่าอยู่ มีสนามเด็กเล่น มีเครื่องนอน มีเครื่องครัว มีสื่อการเรียนพร้อมของเด็กเล่นมากมาย มีพัดลมขนาดใหญ่ไว้พัดเวลาอน มีเครื่องเสียง เครื่องเล่น VCD และในบางแห่งมีงบประมาณที่จัดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากมาย แจกแม่กระทั้งรองเท้า กระเป๋าเรียน เสื้อผ้าสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมือนกันทุกคน

แต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลายแห่งก็ได้รับงบประมาณน้อยมากแทบไม่มีอะไร อยู่นิ่งๆ ไปตามมีตามเกิด ทั้งๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดเดียวกัน แต่เพราะความแตกต่างกันของผู้บริหาร อบต. ที่คิดไม่เหมือนกัน มีวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาการศึกษาแตกต่างกัน การทุ่มเท การจัดสรรงบประมาณจึงแตกต่างกัน ทำให้คุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแตกต่างกันราวฟ้ากับดิน

2. ปัจจัยที่ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งประสบความสำเร็จ และแนวทางในการพัฒนา ดังได้กล่าวไปแล้วว่าคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแตกต่างกันไปมากมาย ทั้งที่มีคุณภาพดี คุณภาพปานกลาง และคุณภาพน้อยนั้น มีสาเหตุมาจากองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน แต่ที่ชัดเจนที่สุดเกี่ยวข้องกับการเอาใจใส่ให้ความสำคัญต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของผู้บริหาร อบต. เป็นสำคัญซึ่งจะเป็นจุดแรกที่ส่งผลต่อจุดอื่นๆ ต่อไปอันได้แก่ การจัดสรรงบประมาณ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ดังจะเห็นได้จากการลงพื้นที่ไปพบปะพูดคุย สัมภาษณ์ตาม อบต. ต่างๆ จะพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ประสบความสำเร็จอย่างนั้น ตัวนายกองจัดการบริหารส่วนตำบลมีส่วนสำคัญมากที่ช่วยผลักดันให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถพัฒนาไปได้ บางแห่งเด็กที่เรียนอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อบต. นั้น ไม่ยอมย้ายออกไปเรียนที่โรงเรียนประถมศึกษา ทั้งๆ ที่มีอายุ 5-6 ปีแล้ว เพราะผู้ปกครองเห็นว่าอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อบต. ดีกว่าส่งไปโรงเรียนประถมศึกษาประจำหมู่บ้าน และนายกองจัดการบริหารส่วนตำบลตั้งใจแน่วแน่ว่าจะเปิดสอนต่อไปจนถึงระดับประถมศึกษา กำลังหาสถานที่สร้างอาคารเรียนประถมศึกษาและขอเซ็นสัญญาเอ็มโอยู (MOU) กับมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ให้เป็น

ที่เลี้ยง และรับเด็กที่จบ ป. 6 แล้วเข้าเรียนต่อใน โรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร อบต. ที่มีวิสัยทัศน์ก้าวไกลด้านการจัดการศึกษามีความสำคัญมากต่อการสำเร็จของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้นน้ำที่สำคัญ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จไปสู่กลางน้ำและปลายน้ำ ซึ่งหมายถึงฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในลำดับต่อๆ มา เช่น ปลัด อบต. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ที่จะให้ความยินยอมพร้อมใจทุ่มเทงบประมาณลงไปที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ในทางกลับกัน นายก อบต. ที่ไม่ค่อยมีความสนใจที่จะพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แม้ว่าจะได้รับการถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาจากกรมการพัฒนาชุมชน กรมการศาสนา ที่ดูแลมาก่อน เมื่อมาสู่สังกัด อบต. ก็ไม่ได้ทำให้การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีขึ้นกว่าเดิม ยังคงเหมือนเดิมหรืออาจถดถอยลงมากกว่าเดิม หากผู้บริหาร อบต. ไม่เห็นความสำคัญต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเท่าที่ควร ทำให้ระดับการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อบต. นั้นๆ ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน นอกจากนี้ก็มีองค์ประกอบอื่นๆ ที่เป็นข้อปลีกย่อย เช่น ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก (ผดด.) ผู้ปกครอง ชุมชน สถานที่ ฯลฯ ต่างก็มีผลต่อความสำเร็จของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่นเดียวกัน

3. แนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคาม

แนวทางการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้เจริญก้าวหน้าขึ้นนั้น จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลกลุ่มต่างๆ แม้ว่าจะได้ข้อคิดเห็นที่หลากหลาย แต่ประเด็นหลักที่สำคัญที่สุดก็ยังคงขึ้นอยู่กับการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอต่อการก่อสร้างอาคารสถานที่ ปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการซ่อมแซมอาคารสถานที่ สนามเด็กเล่น สื่อการเรียนการสอนเหมาะสมมีคุณภาพตลอดจนงบกิจกรรมงบเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร ฯลฯ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องมาจากการ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เกิดขึ้นแก่ผู้บริหาร อบต. ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจน ปลัดอบต. เจ้าหน้าที่ และสภา อบต. ซึ่งจะช่วยให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างราบรื่น ถ้าต้นน้ำเห็นความสำคัญ

จะส่งผลต่อกลางน้ำและปลายน้ำเอง ส่วนองคาพยพอื่นๆ ที่มีความสำคัญองๆ ลงมาทั้งชุมชน และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ก็มีส่วนต่อความสำเร็จได้ ดังนั้น รูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของ อบต. ให้สามารถพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการการศึกษาจึงต้องมีกระบวนการที่สามารถเก็บเกี่ยวเอาทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ที่มาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปัจจุบัน มาจาก 4 แหล่ง คือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งขึ้นเอง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ถ่ายโอนมาจากกรมการพัฒนาชุมชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ถ่ายโอนมาจากกรมการศาสนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ถ่ายโอนมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2. รูปแบบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้มอบนโยบายมายังปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำนโยบายมาสู่นักวิชาการศึกษาไปดำเนินการ นักวิชาการศึกษามีหน้าที่ดูแลให้กระบวนการเรียนการสอนขับเคลื่อนไปได้ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก (ผดด.) จะทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติการในการสอน อบรม เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยภายในศูนย์ฯ

3. สภาพปัญหาของการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการศึกษาในภาพรวมยังขาดแผนการเรียนการสอนที่มีมาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติและบทบาทการทำงานของครูยังคงไม่เข้าใจชัดเจนเพราะแต่ละศูนย์ฯ จะดำเนินการเองไม่เป็นแนวทางเดียวกันทั้งจังหวัด วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่ได้มีการแยกอายุเด็ก ในการจัดห้องเรียน ทำให้ดูแลยาก ไม่มีมุมประสบการณ์ที่มีอุปกรณ์ที่มากพอไม่มีการนิเทศ ติดตามผลการจัดการเรียนการสอนของผู้ดูแลเด็กอย่างเป็นระบบ อาคารสถานที่ไม่เป็นสัดส่วน ห้องนอนเด็กเล็กเกินไป ด้านบุคลากร การรับส่งเด็กไม่สะดวกเท่าที่ควร ด้านบุคลากรการสรรหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ

ทุกอย่าง เช่น มีภูมิสำเนาในพื้นที่ คุณวุฒิตรงตามลักษณะงาน (เอกปฐมวัย) ทำให้ทำได้ค่อนข้างยาก ผู้ดูแลเด็กบางคนยังบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ไม่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ด้านงบประมาณ การจัดหางบประมาณ บางห้องที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกันระหว่าง ผู้บริหารกับสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้การจัดหางบประมาณไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้บริหาร ด้านการบริหารจัดการ ในบางพื้นที่มีปัญหาการแย่งเด็กระหว่างโรงเรียนประถมศึกษากับองค์การบริหารส่วนตำบล ขาดการประเมินและติดตามผลจากฝ่ายบริหาร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งขึ้นตรงกับการเมืองท้องถิ่นมากเกินไป

4. ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งประสบความสำเร็จนั้น เมื่อหลังมีสาเหตุหลักมาจากความเอาใจใส่ เห็นความสำคัญ หุ่นเห มุ่งมั่น จริงจังของผู้บริหาร อบต.

5. แนวทางการพัฒนาสู่การบรรลุมาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

5.1 ส่งเสริม สนับสนุน ครูผู้ดูแลเด็กให้ได้รับการศึกษาต่อทางการศึกษาปฐมวัยในระดับสูงขึ้นถึงระดับปริญญาตรีเอกปฐมวัย และเปิดโอกาสให้เข้ารับการศึกษาอบรมประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงานทุกปีควรวางบรรจครูผู้ดูแลเด็กเป็นข้าราชการประจำของรัฐ และมีค่าตอบแทนตามวุฒิการศึกษา

5.2 เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

5.3 จัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ให้เพียงพอและเหมาะสม

5.4 การพัฒนาด้านการบริการมีรถรับส่งบริการเด็ก ผู้ปกครองและชุมชน

5.5 การพัฒนาด้านโภชนาการเด็กได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายครบหมวดหมู่ได้เต็มทุกวัน

5.6 ซ่อมแซม ปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งนอกและในตัวอาคารเรียน ให้มีสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นไปตามมาตรฐาน

5.7 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ไปทัศนศึกษาในท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

5.8 จัดทำแบบสอบถาม เพื่อสำรวจความพึงพอใจในการบริหารศูนย์ในด้านต่างๆ

5.9 จัดงบประมาณที่เพียงพอต่อการก่อสร้างอาคารสถานที่ปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการซ่อมแซมอาคารสถานที่ สนามเด็กเล่น สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนงบกิจกรรมงบประมาณเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร

5.10 สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เกิดขึ้นแก่ผู้บริหาร อบต. ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กเล็ก

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ที่พบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดมหาสารคามมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันหลายระดับ ทั้งที่มีระดับการดำเนินงานที่ดี ปานกลาง และระดับที่ต้องพัฒนามากขึ้น เมื่อพบว่าผู้บริหาร อบต. โดยเฉพาะตัวนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความสำคัญมากที่สุดที่ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถเจริญก้าวหน้า หรือตกต่ำ เพราะเป็นผู้นำคนนโยบาย เป็นผู้ที่มีพลังในการผลักดันให้เกิดแผนโครงการ และนำงบประมาณเข้าสู่ข้อบัญญัติงบประมาณของ อบต. นอกจากนั้น ปลัด อบต. นักวิชาการศึกษา และครูผู้ดูแลเด็กเล็ก (ผดต.) ตลอดจนชุมชน ผู้ปกครองเด็กก็มีความสำคัญรองลงมา ถ้าสามารถทำให้บุคคลเหล่านี้มีความรู้ความเข้าใจ มองเห็นความสำคัญของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเป็นก้าวแรกที่จะทำให้การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประสบความสำเร็จได้ ซึ่งมีวิธีการมากมายที่จะทำให้เกิดสิ่งนี้จะเห็นได้จากการจัดประชุมสัมมนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ทางคณะผู้วิจัยได้เชิญนายก อบต. ปลัด อบต. นักวิชาการศึกษา ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก (ผดต.) และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนจากทุก อบต. เข้ามาร่วมประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สภาพปัจจุบันปัญหา ความต้องการ ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาโดยจัดให้มีการเสวนากลุ่มย่อย แล้วนำเสนอผลงานต่อ

ที่ประชุมใหญ่ ทำให้ทุกคนที่มาตื่นเต้นมาก ไม่เคยเจอกัน ทั้งจังหวัดมาก่อน อยากให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามจัดการประชุมสัมมนาแบบนี้ทุกๆ ภาคเรียน เพื่อจะได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอบถามสารทุกข์สุกดิบกันตามประสาคนที่ทำงานเหมือนกัน และทำให้แต่ละคนเริ่มรู้จักศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของตัวเองว่าดำเนินการได้ดี - เลว ในระดับใดเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนๆ เป็นการขยายวิสัยทัศน์ เปิดกว้างการรับรู้คนอื่นฯ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่นๆ ไม่ใช่จบในกะลาครอบอีกต่อไป โดยเฉพาะประเด็นงบประมาณ สวัสดิการที่แต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับ อบต. อื่นๆ ซึ่งเป็นก้าวแรกที่สำคัญมาก ประสบการณ์ที่ได้รับจากการประชุมสัมมนาจะนำไปสู่การปรับปรุงแผนโครงการจัดสรรงบประมาณของ อบต. ในปีต่อไป ให้ทัดเทียมกับ อบต. ที่ก้าวหน้ากว่า อบต. ที่จัดสรรงบประมาณให้เต็มที่ ทั้งซื้อรถรับ-ส่งนักเรียนจากหมู่บ้านต่างๆ งบสื่อการเรียนการสอน งบสนามเด็กเล่น งบเสื้อผ้า รองเท้า กระเป๋า ฯลฯ หลายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการสอบถามนัดแนะจะไปทัศนศึกษา ดูงานซึ่งกันและกัน ดังนั้นแนวทางที่สำคัญที่จะยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ยังดำเนินการได้ไม่ดีขึ้นให้ดีขึ้นกว่าเดิม คือการเปิดวิสัยทัศน์ของทุกคนที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร หรือนายก อบต. ปลัด อบต. นักวิชาการศึกษา ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก ผู้ปกครองให้มีโอกาสได้มาปฏิสัมพันธ์พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การไปทัศนศึกษาดูงานซึ่งกันและกัน ตลอดจนอาจมีการแข่งขันกีฬาระหว่างกัน หรืออาจจะก้าวหน้าไปถึงขั้นการตั้งชมรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นเพื่อช่วยเหลือช่วยพัฒนาซึ่งกันและกันเป็นการเรียนรู้จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ทำได้ดีกว่า (Good practice) เป็นตัวอย่างที่ดีให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ด้อยกว่าเรียนรู้ในการพัฒนาตามกันไปไม่ทิ้งกันให้ห่าง ซึ่งจากการจัดประชุมสัมมนาดังกล่าวที่นำคนที่ทำงานเรื่องเดียวกันมาเจอกันนั้น น่าจะทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่างๆ ได้รับอานิสงส์ในทางที่ดีขึ้นในปีงบประมาณต่อไป แต่น่าเสียดายที่หลาย อบต. ตัวนายก อบต. เองส่งรองนายกฯ เข้ามาประชุมแทน โอกาสต่อไปควรขอร้องให้นายก อบต. เข้าประชุมให้ได้ซึ่งจะช่วย

ให้ได้รับสิ่งต่างๆ ที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนแนวคิด และวิธีการทำงาน รวมทั้งวิสัยทัศน์ทางการจัดการการศึกษาไปในทางที่ดีขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ที่กรุณาให้ทุนสนับสนุนการวิจัย และขอขอบคุณคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ประชานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นักวิชาการศึกษา ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง พระสงฆ์และประชาชนในชุมชนที่ได้สละเวลาในการเข้าร่วม กิจกรรมต่างๆ ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์และตอบคำถาม ทำให้ได้ข้อมูลที่เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ภรณ์ ไบ้สมบุรณ์. (2545). **รูปแบบและความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษา : กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม.** วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ผดุงศักดิ์ อุบายลับ. (2544). **ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการรับโอนงานด้านการจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่น : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรี.** ปัญหาพิเศษ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วีระพงษ์ เดชบุญ. (2542). **ความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบล เขตการศึกษา 10 อุบลราชธานี.** สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 10.
- ลำลี เก่งทอง. (2543). **การศึกษาความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา.** กลุ่มวิจัย และพัฒนา สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 5.

วิวัฒน์ ศรีแก้ว. (2546). **ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทการปฏิบัติงาน**

ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

จังหวัดมหาสารคาม. วิทยา นิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตร

มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พระธรรมปิฎก. (2544). **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้อง**

พัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.

สมชาย วงศ์เกษม. (2548). **การถ่ายโอนการจัดการศึกษาชั้น**

พื้นฐานให้องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมหาสารคาม.

มหาสารคาม : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาสารคาม.

สุรกานต์ จังหาร. (2549). **การศึกษาความต้องการการฝึก**

อบรมของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัด

มหาสารคาม. มหาสารคาม : คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัย

ราชภัฏมหาสารคาม.